

POSTANOWIENIE

28 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 28 kwietnia 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa M.S.
przeciwko I.O.
o ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej M.S.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 27 września 2024 r., I ACa 1693/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje adw. R.M. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Koninie kwotę 5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł powiększoną o kwotę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 27 września 2024 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z 16 września 2022 r. oddalającego powództwo o ustalenie nieważności umowy darowizny zawartej [...] 2001 r., którą powódka darowała swojej córce - pozwanej spółdzielcze własnościowe prawo do opisanego lokalu mieszkalnego.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, skarżąca wskazała przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłącznie podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15,

niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Skarżąca nie wykazała, aby zaskarżony wyrok był dotknięty tego rodzaju nieprawidłowościami. Jej zdaniem Sąd Apelacyjny niewłaściwie zastosował przepisy prawa materialnego, tj. art. 58 k.c., uznając, że zawarta przez strony umowa darowizny jest w całości ważna, gdyż wolą stron nie było obciążenie spółdzielczego prawa do lokalu służebnością. Tymczasem okoliczności sprawy, w tym treść i cel umowy jasno wskazują, że powódka w ogóle nie dokonałaby darowizny na rzecz pozwanej, gdyby § 4 aktu nie miał ustanawiać na jej rzecz służebności mieszkania i opieki, co wówczas było zgodnym zamiarem stron i miało prowadzić bezpośrednio do ustanowienia takiej właśnie służebności mieszkania oraz opieki i zasadniczo już sam wyżej wskazany cel czynności prawnej w realiach tej sprawy przemawia za tym, że umowa darowizny jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego w kontekście art. 58 § 2 k.c., a przy uwzględnieniu całokształtu i pozostałych okoliczności sprawy można ocenić, że zasady współżycia społecznego przemawiają za usunięciem tej czynności z obrotu prawnego. Sprzeczne bowiem z zasadami współżycia społecznego i niedopuszczalne są umowy sprzeczne z uczciwością i rzetelnością lub kształtujące wzajemne stosunki między stronami w sposób ewidentnie urągający słuszości, zaś na mocy podważanej czynności powódka przekazała pozwanej cały dorobek swojego życia, o wysokiej wartości, bez żadnych korzyści czy zabezpieczenia, a w ten sposób dochodzi do pokrzywdzenia osoby starszej (ponad [...] -letniej) schorowanej, której sytuacja materialna jest dramatyczna, a do takiego stanu rzeczy przyczyniła się właśnie rzeczona czynność darowania pozwanej całego dorobku życia, jaki udało się jej zgromadzić powódce przez lata swojej ciężkiej pracy.

Argumentacja wniosku nie przekonuje, że wyrażona w sprawie przez Sąd Apelacyjny ocena jest oczywiście wadliwa. Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy jest w postępowaniu kasacyjnym związany podstawami skargi i nie może wykraczać poza te granice. Tymczasem w podstawach skargi kasacyjnej nie

jest kwestionowana dokonana przez Sąd Apelacyjny wykładnia zapisu § 4 umowy („I.O. oświadcza, że zobowiązuje się zapewnić matce M.S. prawo dożywotniego i bezpłatnego zamieszkiwania w przedmiotowym lokalu oraz zobowiązuje się do opieki nad nią i pielęgnowania jej w razie choroby”). To zaś wykładnia tego zapisu zaważyła na stanowisku Sądu Apelacyjnego, że nie doszło w nim do ustanowienia użytkowania czy też służebności osobistej mieszkania, a tylko w ramach swobody umów pozwana przyjęła na siebie zobowiązanie określonej treści, tj. zobowiązała się do „zapewnienia powódce prawa dożywotniego mieszkania i bezpłatnego zamieszkiwania w przedmiotowym lokalu (...)”. W art. 65 k.c. znajdują też materialnoprawną podstawę podniesione przez skarżącą kwestie dotyczące zgodnego zamiaru i celu zawarcia podważanej umowy.

Wniosek nie przekonuje też, że oczywiście wadliwe jest stanowisko Sądu Apelacyjnego, że kwestionowana umowa darowizny nie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, jeśli zważyć, iż dokonanie świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem majątku darczyńcy pod tytułem darmym należy do *essentialia negotii* właśnie umowy darowizny. Ponadto w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że fakt, iż umowa dożywocia może mieć za przedmiot tylko nieruchomości, nie oznacza, że nieważna będzie każda umowa, mocą której jedna ze stron przeniesie na rzecz drugiej, przysługujące jej inne prawo niż prawo własności, w zamian za opiekę (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 15 października 2014 r., V CSK 653/13, nipubl.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Roman Trzaskowski

(K.L.)

[a.†]

